วิถีชีวิตที่คืนให้แก่สังคม

เรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและแรงดลใจ

โดย

ระพี สาคริก

บทนำ

คนยุคก่อนเคยปรารถไว้ว่า **ชีวิตเราแต่ละคนที่เกิดมาสู่โลก ช่วงเริ่มแรก ย่อมใช้ประโยชน์จากสังคม ครั้นเติบโตขึ้นมาถึงจุดหนึ่ง ควรปรับตัวเองมาถึงจุดที่คืนสู่สังคมอย่างเป็นธรรมชาติ**

ถ้าจะขออนุญาตกล่าวต่อไปว่า หากวิถีชีวิตคนส่วนใหญ่ถึงจุดปรับเปลี่ยนได้เร็ว โลกนี้คงจะมีความสงบสุขมากขึ้น นอกจากนั้นในด้านตัวบุคคล หากวิถีชีวิตใครถึงจุดปรับเปลี่ยนได้เร็ว น่าจะถือว่าคือกำไรชีวิตโดยเหตุที่มีโอกาส สร้างคุณค่าให้แก่ตนเองได้ยาวมากขึ้น

บทความเรื่องนี้ เริ่มต้นเรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำงานเรื่องกล้วยไม้ จากรากฐานจิตใจที่ละจากภาวะยึดติด หากมุ่งสู่ความสำคัญที่การเรียนรู้ความจริงจากคนซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งในด้านแนวคิดและความต้องการของแต่ละคน ช่วยให้ตนสามารถสานการเรียนรู้ความจริงถึงกันได้ทุกเรื่อง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากทุกสิ่งซึ่งปรากฏการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย ล้วนมีเหตุเกิดจากรากฐานจิตใจคน รวมทั้งมีผลหวนกลับมาสู่คนทั้งสิ้น

เหตุที่จุดประกายให้เกิดความคิด

เช้านี้วันเสาร์ที่ 16 กันยายน 2543 ตั้งแต่เมื่อวานตอนเย็น ฉันมานอนค้างคืนอยู่ที่บ้านศิลปินพื้นบ้านคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ชานเมืองจังหวัดสงขลา ที่นี่มีสภาพแวดล้อมใกล้ธรรมชาติมากพอสมควร

เมื่อคืนนี้ฉันได้ยินเสียงหยาดฝน โปรยลงมากระทบกับต้นไม้ใบหญ้าบนพื้นดิน ในบริเวณโดยรอบเกือบตลอดทั้งคืน เรานั่งคุยกันระหว่างเพื่อนๆอีก 3 คน บางคนก็ร้องเพลงพื้นบ้านของภาคใต้ให้ฟังอย่างมีความสุข ทำให้รู้สึกประทับใจอย่างลึกซึ้ง

มันทำให้ฉันรู้สึกมีความสุขขึ้นมาบ้าง หลังจากใช้ชีวิตจำเจอยู่ภายในเมืองซึ่งนับวัน ยิ่งมีรูปวัตถุอันเกิดจากกิเลสมนุษย์รุนแรงยิ่งขึ้น เราต่างก็เพลิดเพลินกับสภาพดังกล่าวจนกระทั่งเลยเวลาเที่ยงคืนมามาก จึงต่างแยกย้ายกันกลับไปนอนพักผ่อน

เช้าวันนี้ อากาศปลอดโปร่ง ฉันลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ เดินออกมาชมบรรยากาศโดยรอบ พบว่าท้องฟ้าสดใสมาก มีเมฆสีขาวคล้ายปุยนุ่น รูปร่างต่างๆ ลอยอยู่ทั่วๆไป ตัดกันกับพื้นสีครามเข้มของท้องฟ้าอันสดใส ใกล้เส้นขอบฟ้าแลเห็นทิวเขาน้อยใหญ่ สลับซับซ้อนเรียงรายกันอยู่โดยรอบ เสมือนเป็นฉากที่สร้างขึ้นจากธรรมชาติ

เหตุแห่งแรงดลใจ

ช่วงนั้นเอง ฉันเกิดจิตนาการ หวนกลับไปนึกถึงกลอนบทหนึ่ง ซึ่งชนรุ่นหลังผู้ไม่ประสงค์ออกนาม ส่งมาให้เมื่อวันเสาร์ที่ 8 เมษายน 2543 เนื่องจากช่วงนั้น ฉันรู้สึกว่าจิตใจฅนเองถูกแรงกดดันอยู่หลายเรื่อง ทำให้รู้สึกอ่อนแรงลงไปมากขึ้นเรื่อยๆ

มันได้จังหวะกันพอดี หรือว่าผู้ที่ส่งบทกลอนบทนี้มาให้ จะเป็นผู้ติดตามศึกษาชีวิตฉันอย่างละเอียด จนกระทั่งรู้ใจกันดี ก็เป็นได้

ฉันสังเกตุรู้ได้ว่า ถ้อยคำซึ่งนำมาร้อยกรองกันไว้เป็นกลอนบทนี้ ทั้งความละเอียดอ่อนและเกิดจากความคิดที่แหลมลึก อีกทั้งมีรากฐานเปิดกว้าง ตรงกับวิถีชีวิตฉันเองเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วทั้งหมด แสดงว่าผู้ร้อยกรองน่าจะมีเป้าหมายซึ่งตรงมายังฉัน กลอนบทนี้มีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ดังนี้

วานนี้มีลมแรง
ฉันเห็น ดอกหญ้าแดง ยืนหยัด
ราบระเนน เอนล่อ ล้อลมพัด
บางครั้งคล้าย ขืนขัด ทัดทานลม

หญ้าฝากเกสรดอกหญ้า
ไปกับลม ช่วยพา ผสานผสม

แจ้งข่าว คราวเคลื่อน เยือนชม
ช่วยทอพรม คลุมพื้น ให้ผืนดิน

วันนี้ลมสงบ
ฉันได้พบ พรมใหญ่ ไม่แหว่งวิ่น
ระดาษ ดอกหญ้าสวย รวยริน
บานเต็ม ทั่วถิ่น ธรณี

วันนี้ ได้เรียนรู้ อยู่อย่างหญ้า
ยืนหยัด ฉกาจกล้า ทำหน้าที่
อาศัยลม สู้ลม บ่มอินทรีย์
สร้างความดี ความงาม ท่ามกลางลม

(ไม่ลงชื่อบุคคลผู้ร้อยกรองและสถานที่ที่ส่งมา)

จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านมาแล้ว ทำให้ฉันคาดการณ์ได้ว่า ผู้ที่ร้อยกรอง บทกลอนบทนี้ น่าจะมีอายุยังไม่มากนัก แต่ภายในภาพรวมของเนื้อหาสาระซึ่งอยู่ในนี้ทั้งหมด สามารถครอบคลุมการปฏิบัติตัวภายในวิถีชีวิตฉันเองเอาไว้ นับแต่อดีต เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งฉันเชื่อว่าเขาคงสนใจติดตามศึกษาค้นหาความจริงมานาน พอสมควร จากความรู้สึกรักและศรัทธา

มันเปรียบเสมือนกระจกเงาบานใหญ่ที่ใสสะอาด สะท้อนให้เห็นภาพความจริงจากแนวคิดของบุคคลผู้ซึ่งเลือกสรร คำและความหมาย ซึ่งทั้งแหลมคมและกว้างไกลมากเกินวัย

ฉันขอสารภาพความจริงว่า แม้อ่านครั้งแรก ตัวเองก็ยังมองเห็นสิ่งซึ่งแฝงอยู่ในส่วนลึกของหัวใจผู้เขียนไม่ได้ชัดเจนมากนัก หรืออาจเป็นเพราะเหตุว่า ขณะนั้นสมองฉันมันตีบตันลงไปมาก อันเนื่องมาจากความรู้สึกวิตกกังวลกับปัญหาต่างๆ ซึ่งเพิ่มแรงกดดันจากรอบด้าน รวมทั้งสิ่งซึ่งตนกำลังเผชิญอย่างหนักอยู่ในขณะนั้นด้วยก็เป็นได้

อย่างไรก็ตามเนื่องจากฉันเองเป็นคนมีนิสัยสนใจทบทวนตัวเองอยู่ในส่วนลึกเป็นทุนเดิมมาตลอด รวมทั้งนิยมงานเขียน จากรากฐานความคิดตนเอง อย่างมั่นคง

เด่นชัด หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า **"คิดและเขียนจากความจริงใจ"** ที่มอบให้กับเพื่อนมนุษย์ทุกคนอย่างต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน นอกจากนั้น สิ่งซึ่งนำมาเขียนหรือพูดเกิดจากผลการปฏิบัติจากรากฐานตนเอง จึงทำให้มีทั้งความมั่นใจ และความจริงใจ

โดยเหตุที่เกิดความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติว่า สิ่งนี้ มีประโยชน์ช่วยเพิ่มพูนความรู้อันเกิดจากการคิดได้เอง รวมทั้งการให้จากใจแก่ทุกคน ซึ่งช่วยให้ตนมีความสุขมากขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว ได้ช่วยให้ฉันค่อยๆ มองเห็นสัจธรรม ซึ่งแฝงอยู่ในกระแสความคิดและเจตนารมย์ จากการร้อยกรองบทกลอนบทนี้ ได้ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จึงใคร่ขออนุญาตนำมาอธิบายความหมาย ฝากไว้เป็นแง่คิด แก่ผู้ที่สนใจเท่าที่สติปัญญาตัวเองพอจะเห็นได้ โดยแยกวิเคราะห์ไว้เป็นตอนๆดังต่อไปนี้

วานนี้มีลมแรง
ฉันเห็นดอกหญ้าแดงยืนหยัด
ราบระเนนเอนล่อล้อลมพัด
บางครั้งคล้ายขืนขัดทัดทานลม

ฉันขอหยิบยกผลงานช่วงเริ่มแรกการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยมาเป็นตัวอย่าง ช่วงนั้นตนมีอายุเพียง 20 กว่าขวบ ฉันเห็นคนกลุ่มเล็กๆซึ่งรวมตัวกันเล่นกล้วยไม้ มีทั้งศักดินาและพ่อค้า อาจเรียกว่าเป็นพวกเศรษฐีเงินก็ได้

คนกลุ่มนี้นำกล้วยไม้ราคาแพงๆ สั่งจากเมืองนอก มาเล่นกันในหมู่พรรคพวก นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นความคิดจากการปฏิบัติว่า นำเอากล้วยไม้มาใช้เป็นเครื่องมือดูถูกคนยากจนและเยาวชนอีกด้วย

ส่วนอีกด้านหนึ่ง ซึ่งหมายถึงคนทั่วไป ต่างก็มีทัศนะที่มองเห็นว่า กล้วยไม้เป็นของเล่นสำหรับเศรษฐี ใครส่งเสริมให้ปลูกก็เท่ากับทำลายเศรษฐกิจของสังคมและบ้านเมือง

ฉันลุกขึ้นยืนอย่างโดดเดี่ยว ตั้งแต่อายุเพียง 20 กว่าปี อย่างท้าทาย แม้ไม่มีเงินทองจะนำมาจับจ่ายใช้สอย แต่ก็สู้ควักเงินเดือนตัวเองซึ่งมีไม่มากนัก นำออกมาใช้ในงานค้นคว้าหาความรู้ และก้าวออกมายืนท่ามกลางสังคมเพื่อเผยแพร่ทั้งความรู้และแนวคิดแบบใหม่ จะเห็นได้ว่า ภาพรวมดังกล่าว ทั้งสองด้านไม่ได้อยู่ที่กล้วยไม้ หากเป็นเรื่องระหว่างคนสองจำพวก ที่ขัดแย้งกันทั้งทางความคิดและผลประโยชน์

การที่ฉันก้าวออกมาพิสูจน์ความจริงจากการปฏิบัติ รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากสื่อ ทำให้คนทั้งสองกลุ่มรุมต่อต้านอย่างรุนแรง เช่นมีการใส่ร้ายป้ายสีอยู่เบื้องหลัง แต่ตนก็ไม่เคยหวั่นไหวใดๆทั้งสิ้น

ยิ่งถูกคิดทำร้าย ยิ่งมีโอกาสเรียนรู้ความจริงซึ่งแฝงอยู่ในส่วนลึกของรากฐานจิตใจคนมากขึ้น **ฉันประกาศอุดมการณ์เสมอมาว่า เท่าที่คนกลุ่มเล่นกล้วยไม้ หวงความรู้ไว้เพื่อตัวเอง ตนจะเปิดเผยให้หมด** นอกจากนั้น ยังประกาศสัจจะว่า **ต่อไปนี้ ไม่ว่าคนยากดีมีจน ก็มีสิทธิปลูกกล้วยไม้ได้เท่าเทียมกันหมด**

นอกจากนั้นยังมุ่งมั่นคุ้มครองป้องกัน มิให้มีการดูถูกและเอารัดเอาเปรียบกันด้วย ดูจะยิ่งทำให้กลุ่มผลประโยชน์เก่าๆไม่พอใจมากขึ้น

ฉันเป็นคนมีศิลปะอยู่ในจิตวิญญาณ จึงรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว นอกจากนั้น เมื่อมองเห็นโอกาสที่จะขัดขวางได้ ก็ใช้อย่างเหมาะสมโดยไม่ยอมปล่อยให้โอกาสดังกล่าวจำต้องสูญเสียไป

เรื่องที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้ที่มองเห็นได้ลึกซึ้งย่อมพบว่า **แท้จริงแล้ว งานซึ่งฉันมุ่งมั่นทำมาแล้วทั้งหมด หาใช่เรื่องกล้วยไม้ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดไม่ แต่สิ่งที่ลึกซึ้งกว่านั้น น่าจะได้แก่การให้ความสำคัญแก่คุณธรรมของคน ซึ่งช่วยให้ตนมีโอกาสเรียนรู้ความจริงจากความหลากหลาย อันควรถือว่าคือธรรมชาติของคนในสังคม**

ซึ่งผลสำเร็จจากงานนี้ ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องมีรากฐานจิตใจ**รักพื้นดินและนำตัวเองลงมาปฏิบัติกับเพื่อนมนุษย์รวมทั้งชนรุ่นหลัง ซึ่งเปรียบได้ดุจต้นหญ้า** ช่วยให้คนระดับล่างมีความเคารพรักและศรัทธา จึงมักมีผู้มาปรึกษาปัญหาชีวิตอีกทั้งระบายความทุกข์ให้ฟังกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ยิ่งเป็นผู้ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนอีกด้วย

หญ้าฝากเกสรดอกหญ้า
ไปกับลมช่วยพาผสานผสม
แจ้งข่าวคราวเคลื่อนเยือนชม
ช่วยทอพรมคลุมพื้นให้ผืนดิน

เนื่องจากฉันมีนิสัยให้โอกาสแก่ทุกคนที่เข้ามาหา หลังจากรู้ปัญหาต่างๆ ตนก็

มิได้นิ่งเฉย หากช่วยถ่ายทอดสู่ผู้ที่สนใจและผู้ที่มีปัญหา ถือเป็นการสร้างเครือข่ายอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งช่วยให้ผู้ที่มุ่งมั่นสร้างคุณความดี มีโอกาสสานความรักถึงกันและกันกว้างขวางยิ่งขึ้น

ในมุมกลับ สิ่งที่ฉันได้รับ ย่อมมีทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งช่วยให้มีกำลังใจ ส่วนอีกด้านหนึ่ง ผู้คนเหล่านี้ช่วยค้ำจุนไว้ มิให้ฉันประพฤติตนไปในทางเสียหายด้วยเช่นกัน

วันนี้ลมสงบ
ฉันได้พบพรมใหญ่ไม่แหว่งวิ่น
ระดาษดอกหญ้าสวยรวยริน
บานเต็มทั่วถิ่นธรณี

ทุกวันนี้ ผู้ร้อยกรองบทกลอนบทนี้ คงสังเกตุเห็นได้เองว่า ไม่ว่าฉันจะไปทางไหน มักมีผู้ยกมือไหว้อย่างสนิทใจ พิสูจน์ได้จากการที่ตนปฏิเสธตำแหน่งบริหารทุกรูปแบบซึ่งมีผลบันดาล คุณและโทษให้กับคนอื่น จึงมิได้แสดงความเคารพเพราะมีตำแหน่งและอำนาจ

ฉันเป็นคนไม่มีปมด้อย จึงไม่สนใจยกย่องผู้มีเงินมีตำแหน่ง อำนาจ หรือมีปริญญาสูงๆ อีกทั้งไม่มีปมเขื่อง จึงมีแต่การอ่อนน้อมถ่อมตนกับทุกคน ยิ่งเป็นคนระดับพื้นดิน รวมทั้งให้ความรักความเมตตาแก่ชนรุ่นหลังอย่างปราศจากกรอบว่าจะเป็นลูกหลานตัวเองหรือไม่ก็ตาม

ผู้ที่เคยคิดร้าย และเคยต่อต้านอยู่เบื้องหลังก็ค่อยๆสงบเงียบหายไป แม้มีบางคนยังไม่ร่วมมือ แต่ก็ไม่แสดงการต่อต้านเช่นแต่ก่อน เพราะตนดีกับทุกคน รวมทั้งคนทุกชาติทุกภาษา ช่วงหลังๆจึงได้รับความรักและศรัทธาจากคนหลายเชื้อชาติอย่างกว้างขวาง

ฉันเชื่อว่า การเปิดเผยความรู้แก่คนทุกชาติทุกภาษา ตัวเองจะมีโอกาสเรียนรู้จากเขาด้วย เพราะการมองสองด้านย่อมช่วยให้การพัฒนาสามารถดำเนินก้าวหน้าต่อไปได้สมบูรณ์ ครบถ้วนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความสงบสุขแก่โลก

วันนี้ได้เรียนรู้อยู่อย่างหญ้า
ยืนหยัดฉกาจกล้าทำหน้าที่
อาศัยลมสู้ลมบ่มอินทรีย์
สร้างความดีความงามท่ามกลางลม

ฉันต้องขอแสดงความขอบคุณ แก่ผู้ซึ่งร้อยกรอง บทกลอนบทนี้ที่ช่วยเสริมกำลังใจและให้สติแก่ฉันอย่างสุดซึ้ง

สิ่งซึ่งยังคงค้างคาอยู่ในใจ น่าจะได้แก่การที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยมองภาพฉันได้แต่เพียงเรื่องกล้วยไม้ ซึ่งเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น หากสามารถเห็นถึงคุณค่าความเป็นคน ไม่ดูถูกคน ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นซึ่งเป็นคนเช่นเดียวกับตน

จากแรงกระตุ้นดังกล่าว ได้ทำให้ฉันคิดจัดพิมพ์หนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งให้ชื่อว่า "**หอมกลิ่นกล้วยไม้**" และมีชื่อรองลงมาว่า "**กล้วยไม้จากจินตนาการของระพี สาคริก**" เพื่อหวังชี้แจงให้เข้าใจความจริงว่า ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ฉันไม่ได้มุ่งเน้นความสำคัญที่กล้วยไม้ เหนือกว่า คุณธรรมของมนุษย์

หากเป็นเพราะวัตถุซึ่งถูกถ่ายทอดเข้ามาสร้างอิทธิพลทำให้คส่วนใหญ่ในสังคมเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งคนรุ่นก่อนเคยเตือนลูกหลานไว้ว่า **ทำอะไรก็ตามให้มองเห็นหัวคนเอาไว้บ้าง**

ปรัชญาชีวิตเรื่องนี้ น่าจะนำไปใช้ได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าใครจะทำเรื่องใด หากเกิดแรงดลใจขึ้นจากจุดนั้นก่อน ย่อมสานเหตุและผลถึงกันได้ทุกเรื่อง หาใช่เป็นเพียงเรื่องกล้วยไม้เท่านั้นไม่

สานแรงดลใจต่อมา

จากแรงดลใจเรื่องนี้เอง ที่ช่วยจุดประกายให้วิญญาณฉัน ให้ความรักความสนใจในการคิดร้อยกรองบกลอนมากขึ้นเป็นลำดับ และมักเขียนให้กำลังใจแก่ทุกคน ที่เห็นว่ามุ่งมั่นประกอบคุณงามความดี เป็นที่เด่นชัดพอสมควรแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นการให้ความสำคัญแก่ชนรุ่นหลัง

ความจริงแล้ว ตั้งแต่ช่วงที่ฉันยังเป็นเด็กเล็กๆคนหนึ่ง ทั้งครูและเพื่อนมักมองว่าฉันเรียนวิทยาศาสตร์เก่งมาก แต่**ไม่คิดที่จะเรียนให้ได้ที่ 1 โดยที่รู้สึกว่าเป็นการเหยียบหัวคนอื่น** หากรู้และเข้าใจสิ่งใดจะนำมาสอนเพื่อนๆ จากความรักความจริงใจทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ฉันรักงานด้านศิลปะมาตั้งแต่เล็ก เช่นงานเขียนภาพ การดนตรีทั้งไทยเดิมและไทยสากล จนกระทั่งสืบสานมาถึงงานถ่ายภาพในช่วงหลังๆ และบัดนี้ได้ให้ความสนใจร้อยกรองบทกลอนจากจินตนาการของตนเองอีกด้วย

มาถึงช่วงนี้ ฉันหันกลับให้ความสำคัญกับกล้องถ่ายภาพรุ่นเก่า ซึ่งช่วยให้ตนมีโอกาสใช้ความรู้ ความสามารถจากจิตวิญญาณตัวเอง มากกว่า การปล่อยให้กลไก ให้ความสะดวกสบาย ทำลายคุณค่าซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง เช่นคนส่วนใหญ่ทุกวันนี้

ผู้ที่มีใจเป็นธรรมชาติ หรืออีกนัยหนึ่ง มีความรักสัจธรรมและความจริงใจต่อตนเอง ย่อมสานถึงเพื่อนมนุษย์ได้เสมอ ไม่ว่าจะพูด จะเขียนอะไรก็ตาม

นอกจากนั้น ความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การแสดงออกทุกอิริยาบท ย่อมสื่อความรู้สึกถึงผู้อื่นได้ทุกเพศทุกวัย แม้อาจจะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม อีกทั้งผู้มีจิตใจเป็นธรรมชาติไม่ว่าจะปฏิบัติสิ่งใด ย่อมมีความสุขด้วยเช่นกัน

16 กันยายน 2543